

Полівецька У.П.

Заклад вищої «Університет Короля Данила»

Науковий керівник: Луцький Р.П.,

доктор юридичних наук, професор,

директор Науково-дослідного інституту

імені Академіка Івана Луцького

Університету Короля Данила

м. Івано-Франківськ

ГЛОБАЛЬНИЙ КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМ ЯК КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВА КОНЦЕПЦІЯ

Глобальний конституціоналізм – це концепція, яка вивчає питання обмеження влади та забезпечення прав людини на міжнародному рівні, зокрема через механізми міжнародного права. Основні принципи: принцип верховенства права, захисту прав людини та забезпечення демократичного врядування є центральними елементами глобального конституціоналізму. Взаємозв'язок між міжнародним і національним правом для забезпечення їх гармонії та узгодження. **Глобальний конституціоналізм** є важливою концепцією в сучасному світі, де глобалізація, інтеграція економік, розвиток міжнародних організацій і зростаюча взаємозалежність держав створюють нові виклики для національних правових систем. Його основна ідея полягає в тому, що конституційні принципи – такі як верховенство права, поділ влади, захист прав людини та демократична легітимність – мають поширюватися за межі державних кордонів і застосовуватися в міжнародних відносинах.

Багаторівневий конституціоналізм, а також глобальний конституціоналізм можуть зіштовхнутися із різноманітними проблемами доктринального і практичного характеру. Які ж проблеми існують? Звичайно, передусім, йдеться про ключове питання: чи відмовляться держави від свого суверенітету? Як реформувати чинну систему із ООН і Радою Безпеки? І чи не створимо ми нового Левіафана, який не буде нікому підконтрольним? Тобто йдеться про питання демократії і обмеження влади, верховенства права і в кінцевому рахунку прав людини, який глобальний конституціоналізм покликати захищати. Як до речі цей новий конституціоналізм має взагалі виглядати? Які ще недоліки глобального конституціоналізму? Як це не дивно, вони пов'язані із ідеєю універсальності прав, до якої апелює глобальний конституціоналізм. Якою мала би бути глобальна конституція в аспекті каталогу прав людини? Чи можливий універсалізм щодо прав? З одного боку, так, адже нинішні міжнародні документи (декларації, пакти) виходять саме з ідеї універсальності. Тому питання наступне: чи можливий світ без національних держав і чи здатен він виробити універсальні права? Навіть якщо це вийде, чи буде така модель ефективною? Питання риторичне. З іншого боку, сам універсалізм прав як концепт зустрічає багато опонентів з різних боків», - висловився Берченко Г.В.[2 с.20-21]

Сучасна наука конституційного права України перебуває на новому етапі свого розвитку після конституційного конфлікту, що був обумовлений резонансним Рішенням Конституційного Суду України від 27 жовтня 2020 року № 13-р/2020 щодо діяльності антикорупційних органів. На міжнародній арені у період з 2006 по 2010 роки предметними були конституційні конфлікти між Президентом України та Кабінетом Міністрів України, з 2010 по 2015 роки - між Президентом України та Верховною Радою України, а період з 2015 року по теперішній час ознаменувався «історичним надривом» відносин між Президентом України, Верховною Радою України, Кабінетом Міністрів України та Конституційним Судом України. Зазначена ситуація із реалізацією

конституційного контролю в Україні сама стала об'єктом контролю зарубіжних держав та міжнародних інституцій. Якщо говорити за ситуацію в Україні, Єлизавета Львова поділилася - «На нашу думку, зараз вдається вельми проблематичним зробити характеристику сучасного конституціоналізму в Україні. З цього приводу варто врахувати об'єктивну та конструктивну необхідність наукового аналізу проблем конституціоналізму як державно-правової практики під впливом євроінтеграційних та глобалізаційних процесів. Вбачається необхідною також розробка понятійного апарату сучасного конституціоналізму в Україні в умовах глобальної пандемії COVID-19. Отже, виникає гостра потреба побудови моделі комунікативних відносин між державами, міжнародними організаціями, органами публічної влади, громадськістю та окремими індивідами. У цьому контексті ідеологія глобального конституціоналізму відіграє суттєву та інструментально-технологічну роль у вирішенні протиріч між суспільними системами демократичних держав. Предметом дослідження в рамках теорії глобального конституціоналізму, що формується, є соціальні цінності та система їх забезпечення на міждержавному та національному рівнях! На своєчасність, актуальність та контекстуальність формування, появи та дії теорії глобального конституціоналізму вказує специфіка норм сучасного міжнародного права, що інколи мають лише декларативний характер та не завжди мають можливість встановлювати загальнообов'язкові правила поведінки держав? Розширення кола учасників міжнародних правовідносин поставило та об'єктивувало необхідність нормативного закріплення таких умов співробітництва, за яких будуть досягнуті цілі народо- та природозбереження з урахуванням позицій усіх заінтересованих сторін. На нашу думку, глобальний конституціоналізм можна визначити як ідеологію та винятковий міждисциплінарний експериментальний підхід, що базується на правовій реальності та складається з двох блоків, які містять: 1) загальне визначення конституціоналізму; 2) найважливішу стратегічно-логістичну прив'язку до глобальності світу та процесів глобалізації. З огляду на кризу формування, визначення і застосування механізму пошуку та реалізації глобального консенсусу, наприклад, з питань перетинання державних кордонів в умовах пандемії, проблематика співвідношення глобального конституціоналізму та муніципалізму потребує більш повного розкриття. Глобальна криза, що пов'язана із розповсюдженням вірусної інфекції COVID-19, призвела не тільки до дисфункції, а й до деструкції муніципалізму через те, що компетенція органів місцевого самоврядування в Україні щодо формування, створення та використання матеріально-фінансової основи місцевого самоврядування, а точніше питання стабільного існування та належного функціонування територіальних громад стало їх внутрішнім питанням, оскільки кожна громада має власну свободу щодо підписання угод міжнародного партнерства з іноземними державами та донорськими організаціями. Отже, в умовах конфліктних проявів екстремальної невизначеності розвитку держав світу можна стверджувати про об'єктивізацію актуалізації формування щодо державної підтримки розвитку муніципального права та вивчення його позитивного досвіду. Легітимація муніципального права є головною серед функцій глобального конституціоналізму, оскільки на глобальному рівні узгодження різноманітних воель індивідів, соціальних груп, інституцій (особливо в умовах карантину) зароджується на локальному рівні соціуму в рамках територіальних громад, в умовах місцевого самоврядування в ординарному і екстраординарному стані повсякденності, а вже потім гарантується правомірною поведінкою держав, які поважають, виконують, охороняють, захищають, гарантують виконання норм і принципів національного та міжнародного права та в подальшому здійснюють вплив на процес здійснення глобальної влади, який можливий лише шляхом легітимних скоординованих дій держав-учасниць (сторін) міжнародних

міждержавних багатосторонніх угод. Варто погодитись із науковцями щодо необхідності вирішення нагальних проблем публічного управління на рівні місцевого самоврядування, а саме: «...а) визнати принцип субсидіарності як засаду поділу влади по вертикалі та засаду інститутів громадянського суспільства, які передбачають їх вільну ініціативу, самоорганізацію та саморегулювання, .. г) ввести інститут муніципальних омбудсменів, д) ввести інститут конституційної скарги про захист прав місцевого самоврядування». Крім того, треба створити передумови для формування стабільної системи конституційного законодавства України з урахуванням прогресивних настанов теорій правотворчості та правозастосування. Такою необхідною передумовою вбачається необхідність прийняття Верховною Радою України законопроектів «Про конституційну процедуру» за № 4533 від 21 грудня 2020 року та «Про правотворчу діяльність в Україні» за № 1165-202.[1 с.170-172]

Переваги глобального конституціоналізму: 1.Захист прав людини на глобальному рівні: Однією з ключових переваг є створення механізмів для захисту прав людини у всіх куточках світу. Міжнародні суди, наприклад, Міжнародний кримінальний суд (МКС), стають важливими інструментами для забезпечення справедливості там, де національні суди не можуть або не хочуть цього робити. 2.Уніфікація правових норм: Глобальний конституціоналізм може сприяти розвитку універсальних стандартів у галузях, таких як міжнародна торгівля, екологічне право, міжнародна безпека. Це забезпечує стабільність і передбачуваність для держав і корпорацій. 3.Міжнародне правосуддя: Концепція глобального конституціоналізму дозволяє створювати механізми для вирішення міжнародних суперечок, що може зменшити ймовірність збройних конфліктів. Крім того, це надає можливість притягнути до відповідальності диктаторів та порушників прав людини.

«Сучасний український конституціоналізм відповідає в цілому сучасним об'єктивним умовам розвитку України, а також завданням демократичних перетворень соціально-політичних інститутів і визначається за окремими

характеристиками. По-перше, спадкоємністю ідеалів ліберального конституціоналізму, в основі якого лежить теза щодо обмеження влади держави та максимально можливої в організованому соціумі свободи людини. По-друге, сутність конституціоналізму проявляється не стільки в формальному закріпленні системи юридичних норм, скільки в наявності дієвого та ефективного механізму забезпечення політико-правових перетворень. По-третє, система конституціоналізму цілеспрямована, тобто її створення і функціонування зумовлені остаточною метою - прагненням обмеження (самообмеження) публічної влади на користь прав та інтересів особи для досягнення (визнання, забезпечення та захисту) конституційно-правової свободи людини на основі низки конституційних засобів, серед яких виділяємо такі: інститут правових заборон у конституційному праві, механізм «стримувань і противаг», інститут громадянського суспільства та інститути безпосередньої демократії конституційного правосуддя. По-четверте, конституційно-правова свобода як мета сучасного конституціоналізму є можливою за умови існування громадянського суспільства передусім тому, що саме воно насправді здатне обмежити публічну владу в інтересах людини з метою забезпечення свободи людини. По-п'яте, український конституціоналізм спрямований на забезпечення реалізації та захисту закріплених у конституційному законодавстві принципів конституціоналізму: верховенства права, демократії, конституційної

законності пріоритету прав людини перед іншими соціальними цінностями та інтересами»,—азначив І. Гордієнко [3 с.4]

Глобальний конституціоналізм є перспективним напрямком для розвитку міжнародного права. Він пропонує бачення більш справедливого та стійкого світу,

де права людини захищені не лише в межах національних кордонів, а й на глобальному рівні. Однак його реалізація залежить від готовності держав до співпраці та створення механізмів для вирішення конфліктів між національними та міжнародними інтересами. Перспективним кроком може бути розвиток регіональних правових систем (наприклад, Європейський Союз), які можуть стати прикладом для створення більш широких правових структур на глобальному рівні. У той же час, розвиток глобального конституціоналізму вимагає відкритого діалогу між державами та міжнародними організаціями, з повагою до культурної та правової різноманітності. Таким чином, глобальний конституціоналізм — це не лише ідея, але й практичний виклик для міжнародного співтовариства, яке шукає баланс між національним суверенітетом і глобальними стандартами справедливості.

Список використаних джерел:

1. Львова Є. Щодо питання про актуальність дослідження концепту «Глобальний конституціоналізм» RES IPSA LOQUITUR. Збірник матеріалів і тез науково-практичних заходів конституційного тижня, Київ 2021. С.170-172 URL: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/zbirka_tom_2_25_rokiv.pdf
2. Берченко Г.В. Глобальний конституціоналізм : поняття і перспективи. С.20-21. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/19762/1/Berchenko_19-21.pdf
3. Гордієнко І.А. Конституціоналізм як режим правового обмеження державної влади, Національна академія внутрішніх справ, Міністерство внутрішніх справ України, С.4 URL: <https://elar.naiu.kiev.ua/server/api/core/bitstreams/50ef2850-0645-4afe-872d-8431216954c2/content>